

A „KELET” előfizetési díja:
Vidékire postán vagy helyben háshoz hordva
Égész évre 16 frt.
Félévre 8
Negyedévre 4
Egy hóra helyben 1 frt 50 kr.
Egyes szám ára 7 kr.

Megjelenik a „Kelet” mindennap, az ünnepeket követő napok kivételével.

KELET.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPILAP.

Szerkesztői szállítás:

Főttér 4-ik száma, hová a lap szellemi részét illető közlemények czimzendők.

AZ ÉRTÉKESBB CIKKEK DÍJAZTATNAK.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Hirdetési díjak

Határozott hasábozott gármond sor vagy annak tere 6 kr. Bélyegdíj minden hirdetés után 30 kr. Nagyobb és gyakoribb hirdetéseknek külön kedvezményt is nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket fölvesznek:

Bécsben: Oppelk Alajos Stadt Stubenbastei Nr. 2. (Eckhaus der Wollzeile 86.) Hasenstein et Volger (Wallischgasse 10.) Bud. Mosse Publicitische Bureau Budapestten Hasenstein és Vogler hirdetés köv. irodája. Goldberge A. V. hirdetések felvételi irod Budapestten Szerviztér 5. sz.

Nyitlári cikkek

gármond sora után 25 kr. fizetendő.

Kiadóhivatal:

Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetések küldendők.

Kolozsvár, 1879. május 9.

Az erdélyrészi birtokrendezésre és tagosításra nézve jelenleg fenálló rendeletek értelmében, ha a birtokosság rászánta magát, hogy birtokviszonyainak tarthatatlansága miatt beleveti magát azon végére járhatatlan utvesztőbe, melyet a fenálló eljárásnak neveznek, először egy nagy akadályon kell, hogy átvégdőljen s csak azután részesülhet azon kegyben, hogy vagyonának egyik tekintélyes részét a rendezésbe vehettesse. A fenálló rendeletek szerint ugyanis a tagosítás költségeit magának a birtokosságnak kell előlegeznie. Mi természetesebb dolog, hogy a mi nyomorult viszonyaink között élő gazdának, a ki a folyó kiadásokat is alig képes hordozni birtokainak az adó levonása után fennmaradó jövedelméből, nem szokott telni semminemű előlegezésekre s legkevésbé olyan vállalatra, a melynek a törvénykezési eljárás költségéből majd csak egy évtized múlva elővezhetné gyümölcsét! Haannyi nem lett volna is, már ez egy ok magában elégséges lenedett a tagosítás fenakasztására. Ezt jól tudták az enquet tagjai is, a kik tanácskozásaikban különös súlyt fektettek a feltett kérdéseknek éppen ezen pontjára. Mindnyaján kivétel nélkül megegyeztek abban, hogy a fonálló rendszernek e tekintetben gyökeres átalakításra van szüksége, habár a kivétel módjai iránt é részben is nagyon elágaztak a vélemények. Tisza László a catastralis munkálatok árában a költségek 1/4 részét kívánja megtéríteni a tagosítóknak, b. Kemény János egy évi adómentességet kór a földadóra nézve, Gaál János a tagosításra önálló alapot, gr. Bethlen András előleget tíz évre, b. Bánfi Dezső, Tibád Antal, Paiget János, Elekes György, Szabó József előleget kérnek, a két utóbbi öt évre.

Látható ebből is az egyértelműség a költségek terheinek más módon való berendezése iránt. A mi most már a felmerült tervekkel illeti, igénytelen nézetünk szerint adóelengedést kérni ezen időre valóban nem volna sem jogos, sem méltányos; a tagosítás nem hasonlítható össze új vállalatlalt vagy építkezéssel, mert egyfelől maga a földmíves mesterség, hogy ugy nevezzük, a régi marad s másfelől a tagosítás nem terem új birtokot, hanem az egy határon levőket rendezi. Csak ugy volna ez adóelengedésnek értelme, ha a tagosítás ez évre megsemmisítené a föld jövedelmét, ez pedig nem történik. Kétségtelen ugyan, hogy e kedvezmény következtében mindenkinek nagy kedvezése lesz.

ve kerekednek a tagosításra, de mindenképpen csak igazolatlan „külön kolbász” lenne. Annál jogosultabb azonban a kívánság, hogy a tagosítással a kataszter javára tett szolgálatokért bizonyos összeg a földbirtokosok javára a kiadásokból az állam terhére levonassék s nézetünk szerint erre nézve helytelen volna bizonyos egy negyedet határozni meg, hanem egyszerűen kiszámítani az átlagot, hogy mennyibe kerülne különben az államnak a kataszter s ezt az összeget tűni le.

Mindezeknél azonban legfontosabb az előleg kérdése. Első sorban felelték ill minden vitatásnak, hogy a jelenlegi eljárás e tekintetben tartható volna. Ha állami és közgazdasági érdek a tagosítás; akkor azt az államnak lehetővé kell, hogy tegye s nem hogy ő követeljen előleget, hanem a mikor még megkárosítása nélkül teheti, ő adjon. Midőn az államnak oly könnyen módjában áll a tagosítási költségeket a földön fekvő tehernek jelenteni ki, több évre felosztani s az adóval részletekben felszedni, akkor elengedhetetlen köteleesség azt meg is tenni. A mint Tisza László is helyesen megjegyzi, bármely pénzügyi consortium is készséggel vállalkoznék a szükséges pénzösszeg előlegzésére, midőn bizonyos benne, hogy az adóval pénzét bekapja. Ez alapot előteremteni, legelőszertibben 10 évre felosztani s a tagosítást kérő földbirtok terhének kimondani, a kormányznak néhány tollvonásába kerül s ez volna az eddigi eljárásan a legnevezetesebb és egyik legkedvezőbb reform J.

— A viddini osztrák magyar konzul megsejtése ügyében indított vizsgálat — mint Ruscsukból távirják, már befejeztetett, még pedig aként, hogy az orosz kormányzó elmozdított s Ausztria-Magyarország kellő elégtételt nyer.

— A „Köln. Ztg” közli a bolgárok feliratát Battenberg hercegre. A felirat szövege a következő:

„A bolgár nép képviselői méltányolva önnek nemes tulajdonságait és áthatva ama szilárd meggyőződéstől, hogy ön Bulgária érdekeit nemesek szívére viselni, de minden erejével védeni fogja, mint ön ezt már a felszabadítási háborúban tette — az ön bölcsességére és magasztos érzelmire bízta hazájuk jövődét sorsát és ön szabad akaratukból egyhangulag Bulgária fejedelmévé választották.

A küldöttség a választási jegyzőkönyvvel önhöz meg, miután az ország mostani kormánya értesített, hogy ön a küldöttség elfogadásának ígéretével tisztelt meg bennünket. Üdvözljük és biz-

melyet jegyese, legjobb barátom leánya iránt érzek s azon körülmények átalakulásából, melyek nekem jelenleg az aya szerepét betölteni, teszik szükségessé . . .

— Ezt nem fogom feledni. Kérem folytassa.

— Azt kérdeem mire vár ön, hogy megtögye előkészületeit a nászúlsre s ünnepélyes megkérés által tisztázza e helyzetet, mely már nem tarthat így soká? Ön nem oly nagyon régen tagyta oda kis szülővárosát, hogy ne tudhatná, mily fényben tüntetné fel az ott uralkodó rosszindulatú fecsegő szellem, jegyesének jellemét, ha a leány-rablásnak birta elterjedne a városban, arra pedig ugy hiszem eléggé jól ismeri már Párist s annak erkölcsét, hogy azt higgye, miszerint jegyese illő helyen van itt.

— A házasság jelenben nem történhetik még meg.

— Ugyan miért?

— Mert Klaudia gazdag s én még sem vagyonnal, sem hírnévvel nem bírok.

Marcel megcsúszta fejét. Valjon csak ez az ok? Emlékszik-e még, midőn egy este először találkoztam önnel, Johanna boudoir-jában? Klaudia is ott volt a háznál, néhány lépésnyire öntől, de ön mit sem tudott arról, a én sem tudtam még akkor, hogy ön ki.

Tudja-e, hogy akkor éppen ugy nézett ki, mintha Johanna elfogadott imádója volna?

— Uram, őszintén fogok felelni hozzám intézett kérdéseire, bármily gyöngéd természetűek legyenek is azok, oly őszinteséggel, mintha Klaudia atyja előtt állanék. Mig mint gyermek, hallottam beszélni nálunk, hogy a Klaudia keresztanyja, egy párisi szép színésznő, azt mondták most Oroszországban van, vagy tán még meszebb, talán meg is halt, s mit tudom még mi mindent hallottam róla?

Mikor elindultam hazulról, már rég nem beszélték többé felőle . . . Hogyan ismerhettem

tosítjuk önt legmélyebb hódolatunk felől és kérjük intent, adja meg nekünk nemsokára az örömet, hogy láthassuk önt abban az országban, mely választása által boldog. — Aláírva: Antimosz, viddini püspök, a nemzetgyűlés elnöke; Gergely, ruscsuki püspök; Karainiev, al-elnök.

A herceg felirata válaszában halálját fejezte ki a nyilvánított érzelmekért és megválasztatásáért és kifejeztet ad Bulgária iránti rokonszenvének.

— A „W. Abendpost” szeptévertári levelezője az idegen lapok értesüléseit a szeptévertári állapotokról csaknem kivétel nélkül általánosnak (?) jelenti ki. Nevezetesen ama híreknek, mintha Oroszország a nihilizmus által alá volna ásva és forradalom előstályán állana, semmi alapjuk nincs. A végre, habár kísértés későn kibocsátatott erélyes rendszabályok arra szolgálnak, hogy a közönséget megnyugtassák. Gurko szigorú rendeletei óta nem fordultak elő tüntetések. Egészben nem 4700 — mint egy párisi lap jelentette, hanem csak (!) körülbelül 2000 személy fogatott el. Ezek közül az első kihallgatás után sokakat elbocsátottak s néhány százat helyszűke miatt éjjel a dűnaburgi várba küldtek. Remélik, hogy az ott maradtak közt van a nihilisták legtöbb vezére. A nép elkeseredése az összeküldtek ellen alig írható le.

— Tűrr tábornok táviratot intézett Garibaldihoz. Erre vonatkozólag most egy újabb párisi sürgöny ezeket jelenti: Tűrr emlékezteti Garibaldit az 1860. évre, midőn ezen jelszó alatt „Olaszország és Viktor Emanuel” Marsalába vitte az önkényteseket. Tűrr tábornok hangsúlyozza továbbá Viktor Emanuelnek Olaszországhoz való ragaszkodását és ezeket mondja: A mostani király az Olaszország egységéért vívott harcokban nőt fel; Cavourtól kezdve Zanardellig minden olasz miniszter cselekvési szabadságát birt a hazafias oázis előlérése. Ezután kéri Garibaldit, hogy ismétálja a békéltlenkedőknek és oktalanoknak az 1860-diki jelszót: Viktor Emanuel egyesít bennünket, ne vállalkozzunk semmire, a mi szakadást okozhatna közöttünk. Tűrr tábornok így végzi: Olaszország egységének és nagyságának szentelte életét; akadályozza meg tehát a plebisitum szétszakítását, a mely az egész szavoyai házat összeköti az olasz néppel. Ez az én kívánságom, a melyvel azon ezer kivonulásának tizenkilenczedik évfordulója alkalmából önhöz járulok, a kiknek ön volt a csillaga.

— Garibaldi fellépésének Rómában — ezt írják az olasz kormányhoz közelebb álló leve-

volna reá, ez ünnepelt művésznőben, kinek dícsősége elvakított, és kinek szívéllyes, szeretetteljes hajlamát nem érdemlhettem ki, csak egyedül azon pár rossz költeménnyel, . . . No igen ugy van: ábrándokba, neveltséges ábrándokba ringatnak magam egy ideig. Mint költő és a vidék szülötte kettesben lehettem ártatlanul együgyű . . .

Azon napon, midőn ön tudomra adta Klaudia ide jöttét, egyszersmint tudatta velem, a Johanna rosszul értelmezett jó indulatának indító okát, és ez esztelenségem feletti szőgyen, eléggé keményen megbüntetett vétségemért, bármily csekély is volt az . . . Nagyon csekély volt, mert csak elmém és szellemem volt kísértébe bova, s azon nő mellett is, kibez esztelen büszág vonzott, szívem folyton a Klaudián maradt. Ismétlem önnek uram, hogy szeretem, hévvel szeretem Klaudiát; ha elveim és költői felhevülésem kedvét is lelő egy percig, oly képzelményben, mely felett szívem eléggé bánkodik most, teljes önzertettel állithatom, hogy nem szerettem soha másnőt, csak Klaudiát.

Vele egyesülhetni lelkem hő vágya: teljes szívemből kívánom, hogy nőmmé lehessen; de ennek nem jött el még az ideje.

— Mit vár ugyan bizony? Hogy előadják színművét? De milyen lesz az, tetszést fog-e aratni? Meghözza önnek azt a mit remélt általa?

S mit fog tenni, ha a következők nem tölti be vágyait?

— Újból munkához fogok.

— És Klaudia? Visszamenjen fogságába, újból kezdeni a küzdelmet, melyet ki kellett állnia, hogy híve maradhasson, önnek adott ígéretéhez? Ön itt, engedje kimondanom, nagyon gyermekes játékokat üz.

— Sorsom, mely kora árvaságra juttatott, ugy akarja, hogy Klaudia oldala mellett nőjék fel, szégyenes alkandelt helyzetben, mely övi megvetését nagy mértékben felkelté ellenem, s gazdag, én szegény vagyok. Felfogadtam isten

lezők — nem tulajdonítanak nagy gyakorlati jelentőséget. A demokratá párt kiáltványából még nem kell azt következtetni, hogy Garibaldi forradalomra törekszik; az ellenzék legkiválóbb tagjai, Cairoli, Crispi, Zanardelli és Nicotera több ízben határozottan monarchikus szellemben nyilatkoztak és nincs ok ezen nyilatkozatok őszinteségét kétségbe vonni.

A Journal des Débats római levelezője szerint minden jel arra mutat, hogy Garibaldi, ha az adriai parton hadi kalandot tervez, erről kénytelen lesz lemondani és nem tehet majd jobbat, minthogy visszatér Caprerába.

Garibaldi — mondja e levelező — nagyon arravaló ugyan, hogy kalandos expedíciót vezessen, de politikai párt előre nem való. Ezt ő maga is jól tudja és azért nem is megy soha a parlamentbe. Tudja, hogy ott mi várja: nagy tüntetés, lelkes fogadtatás, melynek végeztével a képviselők annak amit ő óhajtt, éppen az ellenkezőjét szavaznak meg.

A kiáltvánnyal már nem foglalkoznak. A kormány a szerződést nem fogta ugyan perbe, de megtiltotta annak kiragasztását a falakra és ez ellen senki sem szólalt fel. A kiáltvány aláírói mind baba mentek. A kis zaj, a mit ütöttek, alig tartott egy hétig.

Furcsa román követelések

és a n-szebeni Orsolyaszüzek leány-növeldeje.

(Folytatás és vége.)

Eltekintve a román színi előadásjogosultsága — vagy nem jogosultságától a zárdában, csak azt kérdezzük, ily viszonyok között, a kedőlyek ily foku igazgatottsága közepette minő színben tűnt volna elő a zárda e hallatlan újításával?

A román lapok (a „Scola Romana” ezt már proleptiu meg is tette) teli torokkal hirdetik volna a diadalt, melyet a román nyelv idegen terrenumon aratott, míg a magyar lapok a föltt méltán fejezték volna ki csodálkozásukat, sőt igen könnyen szándékos tüntetésnek is tekinthetik, annál is inkább, mert az ünnepélyre a m. k. hivatalok sub. élei is meg valának hivandók: tulzok még mást is láthattak volna benne a jelen viszonyok között.

Ha ennél fogva a román színi előadás már csak ez okból is mint teljességgel korszerűtlen elmaradt, ezáltal nem czéloztatott egy oldalról sem „a 3 (?) millió román érzelmeinek megsértése”, hanem egyedül a zárda és zárdái növelde érdekének megóvása.

Ha Petri román nyelvtanító ur érzelmei szépséges terve meghiusulta által megsebzettek,

előtt, hogy mindaddig nem kérem meg kezét, míg gazdag hozományért cserébe hirt, nevet nem ajánlhatok fel neki, mely egy színvonatra állithasson vele. Klaudia tudja ezt, és helyesli.

E szavak szilárdul és oly hangon voltak kiejtve, mely nem tűrt további sürgetést. Marcel darab időre elhallgatott, de nyugtalanul mozgott székn; akkor egyszerre megugva a tartzkodást felállt s hevesen felkiáltott: — Oh: mind is ilyenek a fiatalok! önzök kevélyek, vakok! . . . Hogyan a sors mint elkényeztetett gyermekével bánik önnek, oly kincset adva birtokába, minőt csak válsztottai számára tart fenn, egy ifjú, romlatlan szív szerelmét, oly szerelmek egyikét, melyek egész életre valók, melyek nem ismernek árulást, sem fájdalmat, melyek az életnek erőt, bátorságot kölcsönöznek; kezei közé adja a boldogságot és ön megvetéssel tolja félre, odázza el magától, egyetlen gondlattal levén elfoglalva, és e gondolat? ezemélyes méltóságának megtartása. Valóban ön nem érdemli meg a kínálkozó szerencsét! Miért nem vagyok én az ön helyében!

— Ön sem szerethető mélyebben és őszintébben Klaudiát.

— Gyönyörű szerelem az öné, mondhatom! Melyet elrabol tőle az első szép napon egy színesznő bája és kacérósága s azután csak azért tér vissza hozzá, hogy feltételeket szabjon, időt nyerjen. . . Oh! a nőknek valóban igazuk van, midőn azt mondják rolunk férfiakról, hogy nem tudunk igazán szeretni! . . . Kérdezte-e ön azt valaha magában, hogy mekkora valódi bátorságra és önmegtagadásra volt Klaudiának szüksége, hogy magára hagyatva, egyedül saját erejére utalva, képes legyen fenntartani magát, a mindennap, a minden perczen előforduló küzdelmek között, melyeknek ön eltávoztá óta folyton ki volt téve? szerelmel, arról jött állok, percig sem [ingadozott, sem el nem vonzotta öntől semmi olynemű gyengeség, melyet mi férfiak oly könnyedén tudunk

azt csak magának tulajdonítsa, mint a ki a recort ezen elhamarkodott lépésre birta lesz: s ha kivüle — a miatt a „Telegraf. R.” és „Tageblatt” — e remek nobile pár -- emberei is bosszankodnak, köszönjék annak vagy azoknak, ki vagy kik a zárda ezen egészen interim ügyét, a mivel senkinek semmi baja, a két világhírd? lapnak kitállták, melyek e magában véve csekély dolgot is együgyű olvasók igazgatására és felbujogatására használták föl.

De lássuk, mennyiben jogosult vagy méltányos a „Telegraf R. és Tageblatt” dühös kifakadása?

A nagyszebeni Orsolyaszüzek iskolája tisztán római katolikus tanoda, mely fölött az állam törvényei keretén belül egyedül a püspök rendelkezik, ki ama törvényeket ottan is érvényre juttatja oly lelkiismeretességgel, melyet jó volna ha a „Telegr. R. és Tagebl.” mesterei is töle eltanulnának; a növelde pedig egészen magán jellegű intézményprivát vállalata az apácáknak, melyre a felügyelési jog szintén a püspököt illeti, de a melyért, mint család azért mi közelében történik — a püspökön s ennek képviselőjén kívül csak a növeldekek szülei és ezek helyetteseinek felelősök a növeldekn.

Természetes, hogy mennél jobb hírből áll a közvélemény előtt az ily növelde, annál inkább véteik igénybe.

A nagyszebeni zárdái növeldeben jelenleg 37 növeldek van, még pedig 21 magyar, 8 német, 1 francia, 1 olasz, (e kettőt is a német, ajkuakhoz lehet számítani) és 6 nem pedig 15 román. Ezek közül 3-nak csak az anyjuk román, egyikt a magyar kormány fizeti a díjt, és az egyik 5—6 éves gyermek.

Ezeknél fogva sem jognak, sem méltányosságnak, sem szükségnek még árnyékára sem támaszkodhatik a „Telegr. R. és Tagebl.”, midőn a román nyelv egyenjogúsítását a magyar és némettel, mely utóbbi a tanulóleánykák tulajom többségéhez alkalmazkodva a zárdai iskolában a tan nyelv, oly kihívó arrogantiával követeli. Erre nézve igen helyesen jegyzi meg a „Hermanst. Z.”: „Ha valakinek észébe jutna azon követelés, hogy a románok brassai, naszói, balázsfalvi és más felekezeti intézetben, vagy a szászok szünetén felekezeti tanodában, hol a magyar nyelv általán kötelezett tantárgy és hol számos magyarra jku tanuló van, magyar szindarabokat is adassanak, egy oly embert románok és szászok arrogans bolondnak nyilvánítanának.”

Principiis obsta! Mit ma a „Telegr R.” embereinek megengednek arra ok holnap jogot tartanak, azt ok holnap követelik.

venni. És midőn, azon reményben, hogy önnel találkozik, követte ide keresztanyját, hiszi-e, hogy gondolt ő arra, hogy e hirteleni távozás, talán nem lenne illő, vagy ártathatna jó hírének, vagy megcsönkithatná méltóságát?

Jakab némán hallgatta, a nélkül, hogy megszakitni igyekeznék, ez egyenesen kimondott vádakat. Most intett, hogy szeretn szólni, de Marcel nem engedett neki időt reá: — Ön haragszik reám nemde? kérdezte. Azt gondolja magában alkalmasint, hogy oly hangon beszélte vele, mire eddigi viszonyunk nem jogosít fel.

Igaza van . . . Nevezzen vén okosdinak, szürke papolónak; láthatja, hogy bajuszom is szürke már, de jussom észébe az is, hogy az én időkoromban, fájdalom, már sok tapasztalatlat is bir az ember. Tudom mit érnek azok a szép eszmék, azon büszági fellebbanások, melyeket ön oly nagyra tart most; ismerem szomorú valódiságát, kétségbeesítő ürességet e zajos, csillag életnek, a mely után tudtán s akaratján kívüli vágy emészti önt, hogy elvonja lelkét legtisztább, legszentebb érzéséltől. Látom önt világismeret hiányában, esztelen kevélységtől ösztönözötve, visszavonni kezét, midőn csak ki kellene nyújtania, hogy oly boldogság jusson részébe, mely irigységgel tölti el lelkemet, minőt hogy én fel nem találtam, életem néha rögs utain, végtelenül sajnálom, s minőt hogy nem kerestem makacsul kitaróan, örökre banni fogom . . . És ön mégis azt akarja, hogy ne jőjjen tűzbe; ne indítson fel ön eljárása!

Marcel oly hévvel, oly őszinte lélekkel és elérzékenységgel beszélt, hogy Jakab, ámbár nemely szava kellemetlenül hangzott füleibe, még sem haragudott meg

(Folyt. köv)

